

"De zece ani semăn o leacă de lumină"

Domnul Ion Timiș are una dintre cele mai mari biblioteci particulare de filozofie din vestul țării. După Diocesa din Arad, este singura persoană din țară care deține colecția integrală a Revistelor Fundației Regale a lui Carol al II-lea. În bibliotecă se găsesc aparițiile complete ale diferitelor edituri: Humanitas, Polirom, Minerva, Univers, Institutul European, Biblioteca de Artă sau colecția Revistei de filozofie „Viața românească”. Și, nu în ultimul rând, colecția „Biblioteca pentru toți”, care l-a premiat cu diploma „Cititor de onoare”, la aniversarea centenarului editurii. Printre raritățile bibliotecii se numără o ediție a „Convorbirilor literare” din 1887, câteva ediții Principeș printre care și a volumului „Voința și reprezentare” de Schopenhauer, apărută la Leipzig, în gotică. Cea mai veche carte este un Evangheliar din 1792 de la Socola. Fiind o bibliotecă tematică, filozofie, biserică, exegetică, are mai puțină literatură. S-au adunat în timp 29 000 de exemplare !

Filozofia reprezenta înainte de '89, ca și acum de altfel, conceptualizarea de care ai nevoie ca să ajungi la orice domeniu al cunoașterii, de la matematici, la cele mai arzătoare probleme ale zilelor noastre. Era instrumentul și posibilitatea de a cerceta orice domeniu ai fi ales, într-un moment când oamenii erau sufocați de „opirillii celor doi savanți”. Ca profesor, ar fi fost aproape un apostolat să lucreze într-o perioadă în care cei cu pregătirea și pasiunile lui au fost reduși la simpli funcționari. A considerat că lucrând în sănătate va fi mai aproape de om. Pe de altă parte, aportul spiritual a fost făcut în 1989 când a fost deschisă librăria. Alături de „Excelsior”, a luat parte la sușurii și coborâșurile lumii cărților în toată complexitatea ei. Timp de 10 ani a ajutat la formarea, în zonă, a aproximativ 20 de biblioteci. „Viața e atât de scurtă încât din cărțile bune nu le citim nici pe cele mai bune” l-a inspirat în a da acest titlu generic și simbolic „Excelsior” atât librăriei, cât și celor două cenacluri ținute înainte de '89.

Din timpul școlii profesionale își făcuse serioase legături cu toate editurile bucureștene, a fost destul de ușor să colaboreze cu acestea. După Revoluție, a avut acces la tot ceea ce fusese interzis. Invasia de literatură ieftină și maculatură nu a ținut, după vorba unui proverb românesc „mai mult de trei zile”; de la trei sute de mii de exemplare vândute de o editură imediat după Revoluție, în următorii doi ani, vânzările au scăzut la 30.000. În contextul în care librăriile mor la oraș, dl. Timiș a reușit să țină o librărie într-o stațiune balneară ! Anul acesta, în ciuda așteptărilor, a scăzut numărul cererilor de literatură de divertisment și s-a vândut carte de rezistență. Trăind o viață întreagă în preajma cărții, dl. Timiș știe să intuiească gustul cititorilor... Scopul librăriei „Excelsior” nu a fost un simplu comerț de carte, ci s-a urmărit dimensiunea culturală.

Dl. Timiș nu s-a mulțumit doar să aducă și să vândă carte românească în acest colț de țară. Chiar dacă are o fiică, profesoară de matematică în București, a îndrumat mulți tineri. Ceea ce „construiește” nu o face doar pentru el, „ființă trecătoare”, ci și pentru cei care vin după el, noi fiind ceea ce lăsăm în urma noastră, și ce mai de preț poți să lași în urmă decât omul?”. Unul dintre acești tineri este student la Heidelberg, altul profesor în Ineu...

Cel de care s-a legat mai mult sufletește este student în Timișoara la filozofie, Marius Ciupercă. A avut șansa să îl călăuzească de mic copil, nu după principiul evanghelic „nici un învățacel nu e mai presus de învățătorul lui”, ci după cel al lui Noica: „Cel care vrea să mă urmeze să știe să se despartă de mine și când să se despartă”. După Revoluție, descătușarea energiilor i-a impus alte inerții. În colaborare cu acest tânăr a deschis prima ediție a unei școli de vară, având ca participanți studenți de la Universitatea de Vest Timișoara, iar ca tematică, filozofia și postmodernismul. Pe cât de modest a fost începutul, pe atât de promițător. Dorința de a crea în această zonă un pivot de turism cultural presupune diferite colaborări, dar și posibilitatea de a ne proiecta în Europa.

Una dintre dorințele neîmplinite a dlui Timiș este colaborarea cu un post de radio. A propus unui post din Sebiș realizarea unei emisiuni culturale, dar a fost refuzat, cu toate că a colaborat la Radio „România culturală” cu Alexandru Mironov. Într-o societate care se îndreaptă spre niciunde, trebuie cultivat spiritul ei. Cu orice riscuri și, mai cu seamă, cu încredere și speranță în mai bine...

CLAUDIA MITAR

Universitatea Banatului Timișoara

"This publication was made possible through support provided by the USAID Romania, Office of Democracy and Governance, Bureau for E&E, U.S. Agency for International Development, under the terms of Award No. 186-A-00-00-00117-00. The opinions expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the U.S. Agency for International Development."

Project coordinator:

MARIAN ODANGIU

Co-ordinator Editor: **VIOLETA FICARD**

Assistant Editor: **RĂZVAN SIMION**

Editorial team: MARIAN ODANGIU, VIOLETA FICARD, MAJA ADAM (Radio Novi Sad), CLAUDIA MITAR, RAMONA POPA, JELENA TANASIN (Radio Novi Sad), ANA TOMIĆ (Radio Pančevo)

Project Assistants: Petru Costea, Liliana Șerban, Marinela Toader, Dan Țica, Lucia Hera, Finance Officer: MĂDĂLINA LĂCĂTUȘU
Printed by West Foundation for Regional and Euroregional Journalism Timisoara Romania

FVJ © 2001

August 20th

AMERICA'S DEVELOPMENT FOUNDATION (ADF)
Assisting the International Development of Democracy
Regional Partnership for Democracy Program Bucharest, Romania

RUMUNIJA - OČEKIVANJA I STURNOST

Niko ne može da ljude nauči ni demokratiji ni životu ako oni to ne žele, a zar dest godina nije bilo dovoljno da se pokaže bilo kakva želja za napredkom ?

Jedna te ista inertnost koju viđam, postavlja pitanje zašto nekoga vući napolje kad mu se sviđa da tone ?

Optimizam nije cvetić koji bi mogao da se zakaci za ovaj tekst, možda je trebalo da pišem o « tradicionalno dobro susedskim odnosima naše dve zemlje » ali jedino što osećam dok pišem ovaj tekst jeste panika. Iskreno se nadam da Jugoslavija neće izgledati takop deset godina nakon svoje « Revolucije » jer bi to značilo da je ta ista Revolucija bila potpuni fijasko, nepotrebna manipulacija i gubitak kao što mi se čini da je slučaj sa Rumunijom.

ANA TOMIĆ

Radio Pančevo

Ocolul farfuriei în zece zile

Arome și miracole

O aromă de colaci secuești îți înfundă narile obosite de câte ori îi privești mustața. O linie simplă, clară, bine croită pe o buză superioară mișcător de rotundă, definește ca într-o arhitectură antropică, un zămbeț ce face cât o ciorbă acrită cu borș, de aburul căreia ai musai nevoie în diminețile cu gust sălcii. Dintre toate licăriile juvenile din ochii lui de peruzea, cele în care fiecare fir de păr inundă gropițele brăzdate în obraz (ca într-un joc al formelor perfecte), devin ușor, într-o emoție lentă și toropitoare, lovitură în plex. Un bucătar hâtru și plin de culoare, cu o vorba blândă și un accent șuierat printre canini, reușește să țină misterul în farfurie, într-un oraș unde pofta de mâncare e mai presus de bărfă.

Spune-i bună-ziaua și vei primi, ca o revărsare de poftă de femeie gravidă, o privire ale cărei licării se oglindesc într-un obraz pudrat, de finețea gogoșarului.

Spune-i bună-ziaua și-ți va arăta cum de sub bărbia cioplită parcă în granit, pornesc, cu un strigăt de poteră și un chiot de nuntă, fluiere gastronomice ce te tăvălesc într-o tigare încinsă de bunătate și altruism.

Spune-i bună-ziaua și cu un sunet de alamă îți va răspunde: Robert Patko.

Mulțumesc pentru ocolul farfuriei în zece zile.

Mulțam' fain Robi Baci !

RĂZVAN SIMION

West FM Network

PROBITAS 2001

Ist Year No.6
August 2001
Sebiș-Arad
Timișoara
România

Edited by participants at the Inter-operational Project for Regional and Euro-regional Journalism Probitas – 1st Edition – Sebis – Arad 2001

Rumunija kao pojam

RUMUNIJA - OČEKIVANJA I STURNOST

Rumunija kao pojam, za nekoga ko je celog svog života verovao da pripada ako ne baš, samom zapadu, onda da mu je barem blizu, bila je uvek predmet sprdnje. Najzaostaliya zemlja u regionu, najzavorenija, i sve ostalo sa prefiksom naj, ali u negativnom smislu.

Pa, konačno, 25 decembra, na Badnje veče te sada, davne 1989. ta najzaostaliya zemlja u regionu imala je svoju « revoluciju »...Bila je to vrlo galsna i krvava revolucija, ali prašina se brzo slegala, i sada deset godina kasnije, postavlja se pitanje čemu je ta revolucija vodila ? Možda može da se postavi i pitanje da li se uopšte dogodilo nešto tako ?

Posmatrajući Sebeš, mesto sa oko sedam hiljada satnovnika, čiji optimistički nastrojen gradonačelnik poručuje mladima da idu, i koji se nada da će mu Bog pomoći, zaista navodi na pomisao da i Nova Godina zaboravi da svrati ovde.

Pošla sam na ovaj put, sa dosta optimizma, i što mi se čini još bitnije sa dosta dobre volje da prihvatim ono što ću možda zateći. Međutim ma koliko dobre volje, optimizma, razumevanja i svega ostalog imala, za Rumuniju je čoveku je potrebna snaga ! Nemati vode u sred avgusta meseca, a prihvatiti to kao normalno nije uopšte normalno.

Naravno, neko bi možda rekao nije bitna zemlja i okruženje bitni su ljudi. Čini se nekako, da je ksenofobija preslab pojam da opiše ove ljude ovde. Normalna, radoznalost koja bi pratila svakog stranca u mom domaćem okruženju, ovde je pretvorena u posebnu vrstu zlužadosti, čineći da se stranci osećaju krivi zbog svoje tkz. sreće.

Revolucija je najmanje bitna stvar u istorijskom nizu događaja. Dani, u ovom slučaju godine koje slede, jesu ono što čini neku revoluciju uspehom ili ne. Kada prođe ushićenost i polet ostaje stvarnost sa istim ljudima koji su tu bili i pre svega. Mentalitet i navike se ne mogu izmeniti preko noći, za to je potrebna smena generacija. Rumunija je pravi primer za to.

Čini se kao da je ovde vreme stalo. Totalno je nevažno što nama k strancima to izgleda tako, bitnije je što se čini da je za ove ljude vreme stalo, a oni ne žele da ga pokrenu. Gde je izgubljeno deset godina koje su protekle ? Umesto izgradnje nove infrastrukture, ovde u Sebešu, gasi se i postojeća. Prodavnice imju po jednu stvar u svakom rafu, a novčanice jako mnogo nula. Možda je u nekom većem gradu sitlacija drugačija, ali ne mogu jedan ili dva grada da budu ono što će predstaviti Rumuniju.

Nekome sa strane ko čita moj tekst može se učiniti, da sam ja zapravo ta koja pati od ksenofobije, ili možda jednostavno mrzi ceo svet, ali tokom mog boravka u Rumuniji nisam pronašla nešto što bih zavolela, ili što bi učinilo da poželim da se vratim. Po mišljenju nekoga preko čije države je prošlo dosta toga, dest godina koje su ovde protekle, učinile su stvari samo gorim. Na ovom kursu nas uče da identifikujemo probleme, a ne da ih rešavamo ili da upremo prstom u krivce, što je sve sasvim lepo. Ako je tako, sama Rumunija je jedan veliki problem, i čini se da se suviše zatvorila, ubedivši sebe da je sam sebi dovoljna, i da je na taj način zaboravila kako život zaista izgleda.

ANA TOMIĆ

Radio Pančevo

→ pag. 4

Sebiș – o stare de spirit

FRUNZA LEGATĂ DE VIS

Una e să pleci la drum ca un prinț danez, ce ține în dinți putreziciunea regatului său, și alta e să pleci la drum ca și cum *te-ai întoarce cu fața la oameni*.

Semnez pentru vorbele mele, așa cum pun degetul înmuat în tuș, pe orice cuvânt (măcinat între silabe) ce descrie frântura de lume, ce cată din priviri către Zărand.

Nu-mi atinge cercurile, trecătorule, pentru că geometria se schimbă aici în culoare, culoarea mustește a vorbă, vorba creionează linii și linia, la SEBIȘ, e gramatica !

Alegi diazeza, cu încrâncenarea tricepsului la fântână, intuiești predicatul, ca să știi cum să ceri o cană cu apă și nu articulezi, pentru că forma brută e o stare de spirit și, în fond, nu vei avea nevoie de linii !

Nu mi-e teamă că într-o zi am să găsesc aici frunza legată de vis, apa prinsă de rațiune, pastelul agățat de mărcini sau Cerul înlocuit de Pământ.

Nu mi-e teamă că am să tai din priviri rotundul ce dezvoltă, într-o imaginație albă și scrobită, un simțământ născător de lacrimi.

Nu mi-e teamă să mă întorc, acum, cu fața la oameni !

Dacă stai în genunchi mirosind pulberea drumului, ca într-o închinare plină mai mult de egoism decât de evlavie, s-ar putea să înțelegi că partea asta de lume, ce se măsoară cu inima, are o tensiune aparte, că bocetul vântului nu e decât un imn de slavă, rostii împărătește, că viciul răului nu e decât o colindă, că pietrele vorbesc și zidurile tac, că micul este mare, înaltul este scund...

Și, probabil, Sisif nu a rostogolit bolovanul până la poarta Sebișului...

RĂZVAN SIMION

West FM Network

Nimicnicia și eternitatea Cărții

"De 10 ani semăn o leacă de lumină"

Când ajungi în Târgul din Moneasa, printre chioșcurile care vând tot felul de mărfuri, se află o tonetă unde se vând cărți. Aparține domnului Ion Timiș. Este legat de carte de o viață. La vârsta de 16 ani, când și-a pierdut vederea, își alcătuiuse deja prima bibliotecă. Născut în Bocșa, județul Maramureș - oază de veche tradiție, nu numai spirituală ci și cu mare dragoste de carte - fiul unor oameni simpli, fără școală, a fost inițiat de dascăli, încă din clasele primare, în poezia eminesciană. A terminat școala profesională de masaj și a fost repartizat în stațiunea Moneasa, unde s-a și stabilit. Între timp, a lucrat la o legătorie, unde cartea înseamnă: "să ai în mână cuvântul pe care îl citești și îl rostești". A absolvit Facultatea de Filozofie din București cu o teză de licență ce avea ca subiect kitschul...

CLAUDIA MITAR

Universitatea Banatului Timișoara

→ pag. 4